

LAGUTSKOTTETS BETÄNKANDE

Ändring av landskapslagstiftningen om landskapets pensioner

1995-96

nr 16

FR nr 26

SAMMANFATTNING

Landskapsstyrelsens förslag

Landskapsstyrelsen föreslår en ny blankettlag om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar om statens pensioner och föreslår dessutom att rikslagstiftningen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden (KAPL) och om pension för vissa konstnärer och redaktörer i arbetsförhållande (KoPL) görs tillämpliga i landskapet. Förslaget innebär att pensionslagstiftningen för landskapets anställda anpassas till den senaste ändringen av självstyrelselagen, enligt vilken lagstiftningsbehörigheten i fråga om arbetspensionsskydd för landskapets anställda överförs på landskapet.

Utskottets förslag

Utskottet omfattar landskapsstyrelsens förslag med några mindre språkliga och lagtekniska ändringar.

UTSKOTTETS SYNPUNKTER

1. *Landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar om statens pensioner*

Behörigheten att lagstifta om pensionsförmånerna för landskapets privaträttsligt anställda ankommer på riket enligt den tolkning Högsta domstolen givit av den nya självstyrelselagen. Enligt 1951 års självstyrelselag tillkom behörigheten landskapet.

Som följd av övergångsbestämmelserna i den nya självstyrelselagen tillämpas fortfarande den hittillsvarande blankettlagstiftningen om pensioner för landskapets anställda även på de privaträttsligt anställda, dock så att de ändringar i pensionslagstiftningen som gjorts efter självstyrelselagens ikraftträdande den 1 januari 1993 inte kan beaktas. Under tiden efter den 1 januari 1993 har ett flertal ändringar genomförts av pensionslagstiftningen, varför behörighetsöverföringen kommit att innebära ett avsteg från tidigare följda principer om att pensionsskyddet skall vara detsamma för landskapets offentligrättsligt och privaträttsligt anställda.

Riksdagen och lagtinget antog i början av juni 1996 en ändring av självstyrelselagen (FFS 520/96 och ÅFS 59/96) varigenom bl.a. behörigheten att lagstifta om

arbetspensionsskyddet för landskapets anställda återförs på landskapet från och med början av år 1997. Härigenom blir det ånyo möjligt för lagtinget att reglera också pensionsskyddet för landskapets privaträttsligt anställda. I regeringens proposition ansågs det motiverat att pensionssystemet för landskapets privaträttsligt anställda och tjänstemännen förblir detsamma och att ett så likvärdigt pensionsskydd som möjligt eftersträvas för landskapets samtliga anställda.

Utskottet konstaterar att lagförslaget syftar till att pensionsförmånerna också framdeles skall vara desamma för landskapets anställda oberoende av om de är offentligrättsligt eller privaträttsligt anställda. Förslaget motsvarar till denna del lagtingets tidigare åsikter såväl då nu gällande pensionslagstiftning stiftades som vid behandlingen av den senaste ändringen av självstyrelselagen.

Till följd av regeringsformens bestämmelser om det särskilda skydd medborgarnas egendom åtnjuter kan dock, såsom landskapsstyrelsen närmare anför i lagförslagets motiveringar, de förändringar i pensionslagstiftningen som medför en försämring av pensionsskyddet och som inträffat efter den 1 januari 1993 inte retroaktivt tillämpas i fråga om de privaträttsligt anställda. Utskottet delar den bedömning av grundlagsskyddet som landskapsstyrelsen här gjort. De övergångsbestämmelser som föreslås i lagförslagets 9 § och som innebär att olika förändringar vilka inträffat i pensionsskyddet efter den 1 januari 1993 blir tillämpliga för landskapets privaträttsligt anställda först sedan den nu föreslagna lagen trätt i kraft är därför enligt utskottets åsikt nödvändiga.

Utskottet konstaterar att uträkningen av pensionerna för landskapets privaträttsligt anställda kan kompliceras av att de nu föreslagna övergångsbestämmelserna kommer att medföra vissa avvikelser från övriga pensionssystem. Utskottet utgår dock från att dessa omständigheter inte skall leda till problem för enskilda pensionstagare med beaktande av att modern teknik står tillbuds och att landskapsstyrelsen också framdeles kan utnyttja sakkunnig hjälp för beredningen av pensionsärenden. Antalet privaträttsligt anställda i landskapets tjänst uppgår till drygt 600 personer av vilka många kommer att beröras av de nu föreslagna ändringarna.

De ändringsförslag utskottet infört i lagtexten är uteslutande av språklig eller lagteknisk natur.

- 2. Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden och för vissa konstnärer och redaktörer i arbetsförhållande.*

På de grunder landskapsstyrelsen anför tillstyrker utskottet att också KAPL och KoPL

genom blankettlag görs tillämpliga i landskapet. Enligt vad utskottet inhämtat förekommer också inom landskapsförvaltningen sådana kortvariga anställningsförhållanden på vilka KAPL är tillämplig. För närvarande berörs ca 30 anställda. Personkretsen som berörs av KoPL är ytterst begränsad men det är enligt utskottets åsikt ändå ändamålsenligt att också den lagen bringas i kraft i landskapet.

Utskottet vill understryka betydelsen av att landskapsstyrelsen i den utsträckning det är möjligt utnyttjar lokal sakkunskap för pensionsberäkningar och andra tjänster landskapsstyrelsen behöver köpa för att ombesörja pensionsskyddet.

3. Ikraftträdandet

Ändringen av självstyrelselagen träder i kraft den 1 januari 1997. För att om möjligt undvika praktiska olägenheter vid framtida beräkningar av pensionsutfallet för landskapets privaträttsligt anställda vore det mest ändamålsenligt om också den föreslagna lagstiftningen kunde träda i kraft vid samma datum. Utskottet föreslår därför att den 1 januari 1997 införs som ikraftträdelsedatum i de fyra lagförslagen. Utskottet konstaterar dock samtidigt att självstyrelselagen medger en tid om fyra månader för lagstiftningskontrollen. Om det visar sig nödvändigt att för kontrollen använda längre tid än återstoden av innevarande år regleras ikraftträdandet av 4 § landskapslagen om Ålands författningssamling. Där anges att om en författning inte publicerats senast vid den däri nämnda tidpunkten för ikraftträdandet, träder författningen i kraft samma dag den utges av trycket.

ÄRENDETS BEHANDLING

Lagtinget har den 4 september 1996 inbegärt lagutskottets yttrande över framställningen.

Utskottet har i ärendet hört byråchefen Jörgen Erlund och lagberedningssekreteraren Hans Selander.

I ärendets avgörande behandling deltog ordföranden Wickström-Johansson, vice ordföranden Jansson samt ledamöterna Sirén, Sjöblom och Söderholm.

UTSKOTTETS FÖRSLAG

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet

att Lagtinget måtte anta de i framställningen ingående lagförslagen i följande lydelse:

LANDSKAPSLAG
om tillämpning i landskapet Åland
av vissa riksförfattningar om statens pensioner

(Ingressen lika som i framställningen).

1-7 §§

(Lika som i framställningen).

8 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft *den 1 januari 1997*.

(2 mom. lika som i framställningen).

9 §

Övergångsbestämmelser

i fråga om landskapets privaträttsligt anställda
vad gäller tillämpningen av lagen om statens pensioner

Vid tillämpningen av de ändringar som vidtagits i lagen om statens pensioner mellan den 1 januari 1993 och den dag denna lag träder i kraft skall *bestämmelserna i denna paragraf* iakttas i fråga om landskapets privaträttsligt anställda.

Ändringen av 1 § 3 mom., 4 §, 6 § 1 mom. 4 punkten, 8 § 1-3 och 5 mom., 10 § 1,2 och 6-8 mom., 10a §, 10b § 1 och 4 mom. samt 20 § 1 mom. tillämpas inte på *en* förmånstagare som är född före år 1943. På *en sådan förmånstagare* tillämpas inte heller ändringen i 5 § 4 mom. beträffande pensionsålder, ändringarna i 11 § till andra delar än paragrafens sista mening *eller* ändringarna i 12 § till andra delar än att barntillägg enligt folkpensionslagen (FFS 347/56) inte skall beaktas. Ändringarna i 1 § 3 mom., 4 §, 10 § 1, 2 och 6-8 mom., 11 § samt 12 § 1 och 2 mom. tillämpas inte på *en* förmånstagare vars pensionsfall har inträffat *innan* denna lag träder i kraft.

Ändringen av 9 § 1 mom., 13 § 1 mom., 17 § samt 18 § 2,4 och 6-9 mom. tillämpas även på pensioner i fråga om vilka pensionsfallet har inträffat innan denna lag har trätt i kraft.

Om en förmånstagare, som fyllt 54 år *innan* denna lag träder i kraft, har anställning som *vid lagens ikraftträdande* har fortgått minst tio år, avslutas anställningen enligt 1 § 8 mom. vid utgången av det år denna lag träder i kraft, om villkoren i nämnda moment uppfylls.

Ändringen av 6 § 1 mom. 3 *punkten* tillämpas på oavlönade avbrott som börjar efter *att* denna lag *trätt i kraft*. Ett avbrott som börjat innan lagen trätt i kraft tas inte i beaktande då pensionslönen räknas ut.

Ändringen av 7 § samt 7a-7e §§ tillämpas på anställningar som upphör *efter att*

denna lag har trätt i kraft (*uteslutning*).

Till den del kalenderår från tiden före lagens ikraftträdande hänförs till de urvalsår som fastställs enligt 7 § 1 mom. bestäms dessa kalenderår och motsvarande arbetsförtjänster med tillämpning av 7 § 1 mom., sådant det lyder när denna lag träder i kraft. Bestämmelserna i 7 § 2 mom. sådant det lyder i lagen om ändring av lagen om statens pensioner (FFS 1671/95) tillämpas inte på urvalsår som *infaller innan denna lag trätt i kraft*.

Lagens 7c § tillämpas på anställningar som upphör *efter att denna lag har trätt i kraft (uteslutning)*, dock så ändrad att i stället för procenttalet 20 används följande procenttal beroende på pensionsfallsåret:

Pensionsfall	Procenttal i stället för 20 procent
1997	3
1998	6
1999	9
2000	12
2001	16

Ändringen av 9 § 2 mom. samt lagens 9 § 3 mom. och 18f § tillämpas på *invalidpensioner* som börjar eller skall fortsätta efter att denna lag har trätt i kraft. Lagens 18f § 2 mom. tillämpas dessutom på invalidpensioner som fortsätter när lagen träder i kraft, om beslut enligt 18b § meddelas medan lagen är i kraft.

På en förmånstagare som har fyllt 55 år innan denna lag har trätt i kraft och som då lagen träder i kraft har rätt till dagpenning enligt landskapslagen om sysselsättning (24/72) eller utbildningsstöd enligt landskapslagen om sysselsättningsfrämjande utbildning (39/88) tillämpas fortfarande 9a § lagen om statens pensioner sådant detta lagrum lyder när denna lag träder i kraft. När bestämmelsen tillämpas anses förmånstagaren ha rätt till dagpenning även under den självrisktid som gäller för erläggande av grunddagpenning enligt landskapslagen om sysselsättning den dag denna lag träder i kraft. Om villkoren i 5a och 5b §§ uppfylls anses förmånstagaren när arbetslöshetspensionen bestäms ha rätt till återstående tid enligt 5a §, även om *denne* har blivit arbetslös enligt 9a § 2 mom. före uppnåendet av 63 års ålder eller en lägre avgångsålder.

Trots bestämmelserna om den nedre åldersgränsen för individuell förtidspension i 9c § 1 mom. behåller en förmånstagare som är född före år 1943 rätten att få individuell förtidspension när *denne* har fyllt 55 år. Ändringen av 9c § 3 mom. tillämpas på förhandsbesked som ges medan lagen är i kraft.

Ändringen av 10 § 4 mom. och 5a § 1 mom. tillämpas på sådana pensioner där

pensionsfallet inträffar efter att denna lag har trätt i kraft. På en förmånstagare som är född före år 1943 och som när denna lag träder i kraft har rätt till dagpenning enligt landskapslagen om sysselsättning eller utbildningsstöd enligt landskapslagen om sysselsättningsfrämjande utbildning tillämpas dock alltså 10 § 1 mom. lagen om statens pensioner, sådant det lyder när denna lag träder i kraft. Då 10 § tillämpas anses förmånstagaren ha rätt till dagpenning även under den självrisktid som gäller för erläggande av grunddagpenning enligt landskapslagen om sysselsättning den dag denna lag träder i kraft. Bestämmelsen tillämpas dock inte på en förmånstagare med rätt till dagpenning som beviljas på grundval av permittering som börjat från och med den dag då denna lag träder i kraft (*uteslutning*), om förmånstagaren senast två månader därefter på nytt börjar arbeta för samma arbetsgivare som vid permitteringen.

Trots bestämmelsen i 12 mom. ovan tillämpas lagens 10 § 1 mom. sådant det lyder när denna lag träder i kraft, då pensionsbeloppet uträknas för den tid invalidpension fortsätter enligt 5 § 4 mom. lagen om statens pensioner, om den tidigare pensionen har beviljats på grundval av arbetsoförmåga som börjat innan denna lag har trätt i kraft.

De genom lagen om ändring av lagen om statens pensioner (FFS 1671/95) upphävda 5 och 6 mom. i 12 § tillämpas på pensioner som börjat löpa innan denna lag träder i kraft så att kompletteringsdelen minskas med 60 mark i månaden räknat från denna lags ikraftträdande. Om kompletteringsdelen dagen innan denna lag träder i kraft uppgår till högst 250 mark i månaden, minskas den med 40 mark i månaden räknat från den 1 januari 1998, med 40 mark i månaden räknat från den 1 januari 1999, med 40 mark i månaden räknat från 1 januari 2000, med 40 mark i månaden räknat från den 1 januari 2001 och med 30 mark i månaden räknat från den 1 januari 2002. Om kompletteringsdelen dagen innan denna lag träder i kraft är större än 250 mark i månaden minskas den med 80 mark i månaden räknat från den 1 januari 1998, med 80 mark i månaden räknat från den 1 januari 1999, med 80 mark i månaden räknat från den 1 januari 2000 och med 57 mark i månaden räknat från den 1 januari 2002. Pensionen minskas med högst ett belopp som motsvarar kompletteringsdelen. Kompletteringsdelen betalas ut, minskad på detta sätt, oberoende av förmånstagarens ålder högst till den tidpunkt när förmånstagaren med stöd av folkpensionslagen får rätt att få en pension vars belopp är större än noll.

Den ändring av 10a § som genomförts genom lagen den 30 december 1993 om ändring av lagen om statens pensioner (FFS 1528/93) (*uteslutning*) tillämpas endast på sådana förmånstagare i fråga om vilka tillväxtprocenttalet enligt 10 § lagen om statens pensioner eller sammanlagda tillväxtprocenttal för pensioner enligt lagen om statens pensioner är mindre än 60. När 10a § tillämpas beaktas inte i paragrafen nämnda förmåner som betalats innan denna lag trätt i kraft.

Ändringen av 12 § 4 mom. tillämpas även på pensionsfall som har inträffat innan denna lag har trätt i kraft till den del det är fråga om att barntillägg som betalas enligt 29 § folkpensionslagen inte skall beaktas. Härvid beaktas inte barntillägg som betalas för

barn som fötts sedan lagen har trätt i kraft. Om folkpensionens barntillägg för minst tre barn har beaktats vid samordning när lagen träder i kraft, fogas till pensionen räknat från det lagen träder i kraft den del av pensionen enligt lagen om statens pensioner som avdragits från pensionen på grund av sagda barntillägg.

Trots ikraftträdelsebestämmelserna i landskapslagen angående ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa i riket gällande författningar rörande statens pensioner (53/89) är det inte ett villkor för tillämpning av bestämmelserna om valrätt och i nämnda bestämmelse avsedd pensionsålder att förmånstagaren har rätt till pension med tillämpning av 10 § 2 mom. Bestämmelserna om nämnda valrätt och pensionsålder tillämpas dock inte på en sådan efter år 1942 född ny förmånstagare som avses i 1 § 3 mom. och som har fått deltidspension eller individuell förtidspension enligt lagen om statens pensioner. För en i *detta moment* avsedd förmånstagare som har rätt att välja pensionsålder och som har minst 30 års anställningstid som räknas såsom pensionstid enligt lagen om statens pensioner är pensionens tillväxtprocenttal minst 60. Den tillväxt som saknas fogas till förmånstagarens sista anställning. *Detta moment* tillämpas från och med den 1 januari 1998.

Lagens 15a § 8 mom. tillämpas på *invalidpensioner* där *pensionsfallen* inträffar efter att denna lag har trätt i kraft.

Ändringen av 16 § tillämpas på pensioner som betalas ut efter att denna lag har trätt i kraft.

Det genom lagen om ändring av lagen om statens pensioner (FFS 1671/95) upphävda 18d § 2 mom. tillämpas alltjämt då det beslut som gäller rehabiliteringen har fattats *innan denna lag har trätt i kraft*.

Lagens 25a § tillämpas på beslut som fattats av landskapsstyrelsen efter att denna lag har trätt i kraft.

Pension som beviljas en gammal förmånstagare som avses i 1 § 3 mom. betraktas när 5 § lagen angående införande av lagen om statens pensioner (FFS 281/66) tillämpas såsom pension som beviljas med tillämpning av 10 § 2 och 3 mom. lagen om statens pensioner.

Lagen om ändring av 14 § lagen om statens pensioner (FFS 315/95) skall inte tillämpas på ett ärende som har *anhängiggjorts* vid landskapsstyrelsen innan denna lag *har trätt i kraft*. Bestämmelserna om förhöjd pension tillämpas dock på den pensionsrat som förfaller till betalning *efter att denna lag har trätt i kraft* eller senare (*uteslutning*).

Den ändring av 15 § som genomförts genom lagen om ändring av lagen om statens pensioner (FFS 1231/95) (*uteslutning*) skall genom denna lag tillämpas även på pensioner där pensionsfallet har inträffat innan denna lag *har trätt i kraft*.

10 §

Övergångsbestämmelser

i fråga om landskapets privaträttsligt anställda

vad gäller tillämpningen av lagen om statens familjepensioner

Vid tillämpningen av de ändringar som vidtagits i lagen om statens familjepensioner mellan den 1 januari 1993 och den dag denna lag träder i kraft skall *bestämmelserna i denna paragraf* iakttas i fråga om landskapets privaträttsligt anställda.

Lagens 22a § tillämpas på beslut som fattats av landskapsstyrelsen efter att denna lag har trätt i kraft.

Ändringarna i 6 § 2 och 4 mom. tillämpas inte, om förmånslåtare är född före den 1 januari 1943 eller om förmånslåtare har avlidit före den 1 januari 1998.

Lagen om ändring av 9 § lagen om statens familjepensioner (FFS 325/95) skall inte tillämpas på ett ärende som har *anhängiggjorts* vid landskapsstyrelsen innan denna lag har trätt i kraft. Bestämmelserna om förhöjd familjepension tillämpas dock på *en* sådan familjepensionsrat som avses i 9 § 2 mom. och som förfaller till betalning *efter att* denna lag har trätt i kraft (*uteslutning*).

Den ändring av 11 § som genomförts genom lagen (*uteslutning*) om ändring av 9 och 11 §§ lagen om statens familjepensioner (FFS 1672/95) (*uteslutning*) skall tillämpas på familjepensioner som betalas för tiden *efter att* denna lag har trätt i kraft.

11 §

(Lika som i framställningen).

LANDSKAPSLAG

**om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar
om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden
och för vissa konstnärer och redaktörer i arbetsförhållande**

(Ingressen lika som i framställningen).

1-6 §§

(Lika som i framställningen).

7 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft *den 1 januari 1997*.

(2-4 mom. lika som i framställningen).

L A N D S K A P S L A G
om ändring av 1 § landskapslagen om vissa pensioner,
som skall betalas av landskapsmedel

(Ingressen lika som i framställningen).

1 §

(Lika som i framställningen).

Denna lag träder i kraft *den 1 januari 1997*.

L A N D S K A P S L A G
om ändring av 27 § landskapslagen om
läroanstalter för hemslöjd i landskapet Åland

I enlighet med lagtingets beslut ändras 27 § landskapslagen den 30 april 1943 om läroanstalter för hemslöjd i landskapet Åland (13/43), *sådan den lyder i landskapslagen den 25 juli 1969 (43/69)*, som följer:

27 §

(Lika som i framställningen).

Denna lag träder i kraft *den 1 januari 1997*.

Mariehamn den 5 september 1996

Ordförande

Lotta Wickström-Johansson

Sekreterare

Lars Ingmar Johansson

